

dzieci z Pahiatau *księdzem Michasiem*¹¹. To on znajdował się w grupie opiekunów, którzy z polskimi dziećmi przyłączyli się do Nowej Zelandii. Wojtkowska nie odnosi się także do funkcjonowania Polskiej Misji Katolickiej w Australii i Nowej Zelandii. Wspomniany chłopak, który odnalazł powołanie w Kościele, to ks. Bronisław (Brian) Węgrzyn. Pracował duszpastersko wśród Nowozelandczyków, sporadycznie zajmując się rodakami. Nie była to nadzwyczajna sytuacja – duchowni wywodzący się z polskich środowisk emigracyjnych preferują aktywność wśród ludności miejscowej, zaś duchowe potrzeby rodaków zaspokajane są przez księży przybywających z Polski – w przypadku Australii i Nowej Zelandii przez chrystusowców.

Książka Wojtkowskiej została napisana w atrakcyjny sposób, lektura wciąga czytelnika. Uatrakcyjnieniem są zamieszczone zdjęcia, które do dzisiaj przemawiają do umysłów i serc osób zapoznających się z historią dzieci z Pahiatau. Można mieć nadzieję, że spotka się ona z życzliwym przyjęciem.

Pisząc tę recenzję szczególną uwagę zwrócił na zamieszczony pod koniec opracowania komentarz Stanisława Manterysa do jednego ze zdjęć: „Ono pokazuje kilka ważnych rzeczy. Po pierwsze, jak wygląda farma, czyli nowozelandzkie gospodarstwo. Przy ogrodzeniu stoi dwoje dzieci gospodarzy i czterech polskich chłopców. Polscy chłopcy ubrani w zlepek. Z Czerwonego Krzyża, z wojska, z darów. Każdy pies z innej budy. Tak się odróżnialiśmy. *Polish boys*. Polskie obdarciuchy. Ale uwagę zwraca to, że polskie buzie są uśmiechnięte w sposób szczególny” (s. 252).

Adam Romejko*

ORCID: 0000-0002-8513-2955

Uniwersytet Gdański

¹¹ Więcej na jego temat zob. A. Chibowski, *Kapłanka odyseja ks. Michała Wilniewczyca – sybiraka, kapełana w armii gen. Andersa, opiekuna duchowego polskich sierot w Persji i Nowej Zelandii*, Ząbki 2012 (książka dostępna jest także w angielskim tłumaczeniu).

* Adam Romejko, dr hab., profesor w Instytucie Politologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański; e-mail: adam.romejko@ug.edu.pl.

***Rola administracji publicznej w zarządzaniu rewitalizacją miast. Doświadczenia Polski i Mołdawii*, red. Mariusz W. Sienkiewicz, Katarzyna Kuć-Czajkowska, Wydawnictwo POLIHYMNIA, Lublin–Leova 2022, ss. 189**

Problematyka funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego nie jest zagadnieniem nowym, wręcz przeciwnie – wymaga stałego monitorowania i wprowadzania ich korekt oraz nowych rozwiązań. Jednym ze współczesnych problemów, który dotyczy gmin-miast, są kwestie ich rewitalizacji. Pojęcie to należy rozumieć jako „skoordynowany proces społeczny, inwestycyjny, prowadzący wspólnie przez władzę samorządową, społeczność lokalną i innych uczestników, będących elementem polityki rozwoju mającym na celu przeciwdziałanie skutkom degradacji przestrzeni zurbanizowanej, zjawiskom kryzysowym, pobudzaniu rozwoju i zmian jakościowych przez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, poprawę środowiska zamieszkania oraz ochronę dziedzictwa narodowego i środowiska przyrodniczego, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju” (s. 31).

Po wielu latach „zachłystnięcia” się samorządnością – działaniem lokalności, podejmowano decyzje co do zagospodarowania przestrzennego: przebudowy i rozbudowy infrastruktury użyteczności publicznej, terenów zielonych (a niekiedy nawet ich ograniczania). Skutkiem takich działań okazała się degradacja lokalnych obszarów, problemy gospodarcze, a także zmiany społeczne.

Obecnie władze samorządowe podejmują (z różnym skutkiem) działania zmierzające do odtworzenia przestrzeni – w jej szerokim rozumieniu. Służą temu programy wsparcia, środki finansowe (głównie z programów unijnych) oraz wzajemna współpraca między państwami.

Stąd tak istotne jest, by informować, oceniać stan obecny i zachęcać do podejmowania działań rewitalizacyjnych w gminach. Temu może służyć publikacja pod redakcją naukową Mariusza W. Sienkiewicza i Katarzyny Kuć-Czajkowskiej pt. *Rola administracji publicznej w zarządzaniu rewitalizacją miast. Doświadczenia Polski i Mołdawii*.

Wprowadzeniem do tematyki rewitalizacji jest tekst (w języku angielskim) Kamila Glinki pt. *Urban revitalization? European Parliament towards the Urban Agenda of the EU*. Autor koncentruje się na obowiązujących rozwiązaniach prawnych –

Agendzie Miejskiej dla UE ze szczególnym uwzględnieniem rewitalizacji miast. Agenda Miejska jest inicjatywą, która stawia miasta w centrum unijnych procesów decyzyjnych. Autor starannie zgromadził i przedstawił w tabeli wykaz dokumentów, ich autorów oraz rok uchwalenia tworzących Agendę Miejską (s. 14–16). Wiele uwagi poświęcił działalności jednej z kluczowych unijnych instytucji, jaką jest Parlament Europejski. Instytucja ta uznaje za istotne zajęcie się kwestiami rewitalizacji miast, co uzasadniła w kilku przyjętych rezolucjach poświęconych kształtowaniu europejskiego podejścia do polityki miejskiej. Jednym z elementarnych postulatów wyłaniających się z analizy Agendy Miejskiej jest postulat uwzględnienia zasad urbanistyki.

Elwira Gross-Golacka (*W kierunku różnorodnego i inkluzyjnego miasta – perspektywa polityki włączającej i otwartej na różnorodność w procesie rewitalizacji*) zaprezentowała perspektywę *diversity and inclusion* w procesie rewitalizacji miasta, która (zdaniem Autorki) sprzyja ograniczeniu wykluczenia społecznego, eliminacji praktyk dyskryminacyjnych wobec jej obecnych i przyszłych mieszkańców. Jak przyznaje Autorka, w ostatnich latach wiele miejscowości rozpoczęło proces rewitalizacji, który ma różnorodny charakter, dostosowany do kontekstu problemów i wyzwań, jakie w danym ośrodku uznawane są za najbardziej odczuwalne. W ten sposób udaje się ukształtować otwarte, tolerancyjne, włączające różne grupy społeczne miasto. Zdaniem Autorki technologia i masowy udział mieszkańców są niezbędne do przyspieszenia procesu integracji społecznej, a właściwe wykorzystanie cyfryzacji będzie sprzyjało poprawie dostępu do różnych usług.

Ukazanie zależności między podejmowanymi działaniami w zakresie rewitalizacji polskich miast a procesem cyfryzacji i informatyzacji społeczeństwa podjęła się Ewelina Makoś w artykule *Problematyka rewitalizacji polskich miast w kontekście procesu cyfryzacji i informatyzacji społeczeństwa*. Tekst artykułu został podzielony na trzy części: I – wyjaśnienie kwestii rewitalizacji miast, II – przedstawienie procesu cyfryzacji i informatyzacji społeczeństwa, III – wykorzystanie nowych technologii w polskich miastach. Autorka wyjaśnia, co należy rozumieć przez pojęcie *smart city* („inteligentne miasto”) oraz jakie cechy wyróżniają je wśród innych miast (s. 50–51). Artykuł

ten w sposób rzeczowy wprowadza czytelnika w problematykę nowoczesnego, bo technologicznego funkcjonowania miasta.

Mariusz W. Sienkiewicz jest autorem artykułu *Partycypacyjny model zarządzania rewitalizacją na przykładzie miasta Leova w Mołdawii* (s. 53–70) oraz jego rosyjskiej wersji (s. 155–174). Wybór miasta Leova w Mołdawii do prowadzenia badań został zatwierdzony w międzynarodowym projekcie badawczym, który uzyskał dofinansowanie w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. We wprowadzeniu Autor szeroko omówił pojęcie partycypacji, jej modele, formy, mechanizmy oraz warunki skuteczności. W mojej ocenie zakres tych rozważań jest nieproporcjonalnie rozbudowany w stosunku do zasadniczej problematyki opracowania. W dalszej części przeprowadzono analizę porównawczą uwarunkowań partycypacyjnego charakteru rewitalizacji miast w Polsce i Mołdawii, co umożliwiło identyfikację podobieństw oraz różnic pomiędzy funkcjonującymi w obu państwach modelami (s. 59–68). Jak przyznaje Autor, „wdrażanie partycypacyjnego modelu zarządzania rewitalizacją miasta w kraju o niewielkich doświadczeniach decentralizacyjnych i ciągle słabo ugruntowanej demokracji lokalnej nie jest zadaniem łatwym. Często społeczność lokalna podchodzi nieufnie do takich inicjatyw...” (s. 68).

W dalszej części publikacji prezentuje się konkretne przykłady działań rewitalizacyjnych, co pozwala czytelnikowi na zrozumienie i porównanie efektów procesu rewitalizacji. Leszek Włodarski (burmistrz Miasta i Gminy Łęczna) w artykule zatytułowanym *Rewitalizacja w gminie Łęczna na przykładzie Parku Podzamcze*, zapoznaje czytelnika z walorami geograficzno-przyrodniczymi, kulturowymi, gospodarczymi gminy oraz wyjaśnia kierunek podjętych działań rewitalizacyjnych. Gmina ta posiada predyspozycje do rozwoju w sferze turystyki i wypoczynku, stąd działania zmierzające do zachowania i odtworzenia jej walorów. Autor scharakteryzował projekty rewitalizacji Parku Podzamcze (odbudowa zespołu dworsko-parkowego, ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego na jego terenie, przebudowa spichlerza) oraz udokumentował to fotografiami „przed zmianami” i „po zmianach”. Niewątpliwie dokumentacja fotograficzna sprzyja pełniejszemu zrozumieniu zachodzących procesów i dokonujących się zmian.

Procesy rewitalizacji obszaru Lubelszczyzny doczekały się omówienia w dwóch kolejnych artykułach: Agnieszki Ziętek (*Partycypacja społeczna w procesach rewitalizacji. Przypadek Lubelszczyzny*) i grupy badaczy – Mariusza Sienkiewicza, Martyny Ochalskiej, Rafała Kozłowskiego (*Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w wybranych miastach województwa lubelskiego – studia przypadków*). Agnieszka Ziętek skoncentrowała swoje badania wokół zagadnienia uczestnictwa mieszkańców w procesach współdecydowania w zakresie założeń oraz kształtu działań rewitalizacyjnych w gminach. Z punktu widzenia poznawczego interesujące jest wykorzystanie wypowiedzi z wywiadów pogłębionych przeprowadzanych w gminach województwa. Na ich podstawie Autorka ustala, że pomimo ustawowej konieczności konsultowania kwestii związanych z rewitalizacją nie zawsze są one realizowane. M.in. „Nie przypominam sobie [żeby odbywały się konsultacje – przyp. A.Z.]. Wszystkie decyzje zapadają w jednym pokoju” (s. 115), „Myślę, że większość urzędów tak działa, że nie informuje mieszkańców, bo nie chce ich informować” (s. 115), „Raczej nie kojarzę, żeby urzędnicy wychodzili z zapytaniem o głos mieszkańców. Raczej to działa tak, że mieszkańcy są informowani, stawiani przed faktem dokonanym i tyle...” (s. 116).

Specyfikę działań rewitalizacyjnych w Dęblinie, Puławach, Zamościu – miastach zróżnicowanych pod względem położenia, charakteru oraz potencjałów rozwojowych, zaprezentowali Autorzy (Mariusz Sienkiewicz, Martyna Ochalska, Rafał Kozłowski) w tekście pt. *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w wybranych miastach województwa lubelskiego – studia przypadków*. Na podstawie analizy opracowań rewitalizacyjnych Autorzy wysoko ocenili komponent partycypacji społecznej Zamościa, który ich zdaniem może stanowić materiał poznawczy dla praktyków samo-

rządowych. Szczegółnej uwadze poddano spotkania konsultacyjne, podczas których opracowano m.in. wizję i cele rewitalizacji oraz działania rewitalizacyjne.

Artykuł Aleksandry Jadach-Sepiolo i Aleksandry Kowalskiej pt. *Pierwsze lata rewitalizacji miast w Mołdawii – wnioski z ewaluacji*, stanowi zamknięcie wątku studiów przypadku. Jak podkreślają Autorki, celem badania była ocena sposobu wsparcia i funkcjonowania systemu prowadzenia rewitalizacji miejskiej w Republice Mołdawii w latach 2017–2020 oraz sformułowanie wniosków i rekomendacji dotyczących jego dalszego funkcjonowania. Wdrożenie rewitalizacji przyczyniło się do poprawy lokalnych warunków życia na zdegradowanych obszarach. Niestety w wielu miastach programy rewitalizacji i zrealizowane działania (m.in. zaangażowanie społeczności) spowodowały jedynie częściowe rozwiązanie problemów społecznych. Ewaluacja pokazała silne i słabe strony systemu wdrażania i zarządzania. W rekomendacji wskazano, że konieczne jest budowanie sieci miast oraz upowszechnianie dobrych praktyk.

Wprowadzenie w szeroko rozumianą problematykę rewitalizacji miast-gmin, wskazanie na problemy, ale także osiągnięcia, dokonanie egzemplifikacji (przykład Lubelszczyzny) są istotnym problemem z punktu widzenia funkcjonowania społeczności lokalnych. Autorzy publikacji wskazują, jak wiele korzyści wspólnotom lokalnym może przynieść program rewitalizacji miast (lub wybranych fragmentów ich przestrzeni). Nie dotyczy to tylko odnowy infrastruktury publicznej, ale przede wszystkim procesu partycypacji społecznej.

Beata Słobodzian*

ORCID: 0000-0002-0589-7879

Uniwersytet Gdański

* Beata Słobodzian, dr hab.; adiunkt w Instytucie Politologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański; e-mail: beata.slobodzian@ug.edu.pl.